

Yıl: 2, Sayı: 4, Eylül 2015, s. 304-322

Ahmet Burak KAHRAMAN¹

Nihan OZANSOY TUNÇDEMİR²

Aysel KEKİLLİOĞLU³

Ayşegül ÖZCAN⁴

Leyla KAHRAMAN⁵

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI

Özet

Cinsel kimliklerin sosyo-kültürel olarak bölünmesi ve toplum tarafından kategorileştirilmesi sosyolojinin ilgi alanına girmektedir. Toplumsal alanda cinsiyete farklı anlamlar yüklenmektedir. Bu farklı anlamlar toplumun inşa süreci boyunca yeniden organize edilerek bireylere belli davranış kalıpları ve ilişki biçimleri sunmaktadır. Yalnız inşa edilen bu anlamların ve değerlerin kurulması ve toplum tarafından benimsenmesi zor olabildiği gibi bu anlamların ve değerlerin değişmesi de oldukça güçtür. İnşa edilen anlam dünyası toplumdan topluma değiştiği gibi aynı toplum içindeki topluluklara ve daha küçük sosyal gruplara göre de farklılıklar olabilmektedir. Sosyalleşme sürecinde öğrenilen cinsiyet kalıpları kişilerin ilerideki yaşantılarında büyük rol oynamaktadır. Bu anlamda toplumsal cinsiyet çalışmaları toplumlardaki bu farklılıkları tespit etmek açısından oldukça önemlidir. Bu amaçla çalışmamızda 1029 üniversite öğrencisine anket uygulayarak toplumsal cinsiyet algıları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Toplumsal cinsiyet, Cinsiyet eşitsizliği, Kadın, Ataerkil yapı, Üniversite, Öğrenci*

¹Yrd. Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, aburakkahraman@nevsehir.edu.tr

²Arş. Gör., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, nihanozansoy@nevsehir.edu.tr

³Yrd. Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü, akekillioglu@nevsehir.edu.tr

⁴Yrd. Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Semra ve Vefa Küçük SYO, aysegulozcan.77@gmail.com

⁵Yrd. Doç. Dr., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, leylakahraman75@gmail.com

GENDER PERCEPTIONS OF UNIVERSITY STUDENTS

Abstract

Sociology is interested in socio-cultural division and categorization of gender identities by the society. Different definitions are implied to gender on social field. These different definitions are reorganized through the build-up period of society and they offer behavior patterns and relationship types to the individuals. It can be hard for the society to accept and form these definitions and values; to change them can also be very difficult. The builded world of definition can change between societies and also they can differ through different communities and smaller social groups in the same society. The gender patterns that are learned in period of socialization play a big role on people's later life. This is why social gender studies are very important in locating these differences in societies. For this reason, we have tried to determine social gender perceptions in our study by surveying 1029 university student.

Key Words: *Gender, Gender inequality, Woman, Patriarchy, University, Student*

GİRİŞ

En güncel anlamıyla ilk olarak Amerikalı feministler cinsler arasındaki ilişkinin toplumsal olarak örgütlenmesini kastetmek için "toplumsal cinsiyet/gender" kavramını kullanmaya başlamışlardır. Bu kelime "cinsiyet" ya da "tinsel farklılık" gibi kavramların kullanımında örtük bir biçimde mevcut olan biyolojik determinizmin reddedilmesi anlamına gelmiş ayrıca kadınsılığın normatif tanımlarının ilişkiyel yönünü de vurgulamıştır. Toplumsal cinsiyet, kadınlara ve erkeklere ilişkin uygun rollerin tamamen toplumsal olarak üretildiğini ifade eden "kültürel inşalar"a işaret etmenin bir yoludur (Scott, 2007: 3,11). Erkeklerin ve kadınların öznel kimliklerinin sadece toplumsal kökenlerinin bir yolu olan "toplumsal cinsiyet" Scott'un (2007:11) ifadesiyle cinsiyeti olan bir bedene zorla kabul ettirilmiş bir toplumsal kategoridir. Bu kabullenişler sosyalleşme sürecinde toplumdan topluma bireyden bireye değışiklikler göstermektedir. Sosyalleşme kişinin çevresindekilerle arasındaki etkileşim sürecidir. Bu süreçte birey toplumun kültürünü, onaylanmış norm ve kurallarını öğrenir (Fichter, 2004: 27). Sosyologlar kadın ve erkeklerin farklı davranmalarına yol açan toplumsal cinsiyet kavramı ile ilgilenmektedirler. Toplumsal cinsiyet bir toplumun üyelerinin kadınlık ve erkeklik ile ilgili sosyal konumlara ve kişisel özelliklere işaret etmektedir. Toplumsal cinsiyet bizim diğerleriyle nasıl etkileşim kurduğumuz ve kendimiz hakkında nasıl düşündüğümüzü şekillendiren toplumsal örgütlenmenin bir boyutudur (Macionis, 2012: 328). Toplumsal cinsiyet rolleri kadınlara ve erkeklere özgü davranış, tavır ve beklentilerden oluşmaktadır. Örneğin her iki cins de yemek yapma veya dikiş dikmeyi öğrenme kapasitesine sahiptir. Ancak birçok toplumda bu işler kadınların görevi olarak algılanır. Toplumsal cinsiyet algısı küçük yaşlardan itibaren belirlenir. Erkek bebeklerin mavi, kız bebeklerin pembe battaniyeleri vardır. Erkek çocuklar kamyonlarla, askerlerle ve bazı teknik oyuncaklarla oynarken, kız çocuklarına oyuncak bebekler ve mutfak eşyaları verilir. Bunların yanında erkekler agresif, gözüpek, çetin, kızlar duygusal,

yumuşak ve itaatkar olarak sosyalleşir (Schaefer, 2013: 273). Toplumsal cinsiyet kalıplarının öğrenildiği ilk yer aile, sonra okul, iş ve arkadaş çevresi olmaktadır. Sosyalleşmenin ilk yaşandığı aile çevresi ve sonra sosyalleşmenin şekillendiği ve kalıplaştığı arkadaş çevresi kişinin beklenti ve tutumlarında önemli bir rol oynamaktadır. Maalesef belli bir yaşa kadar toplumsal cinsiyet bilinci ile sosyalleşmemiş birey üniversite yıllarına geldiğinde karşı cinse olan davranış kalıplarını çok zor değiştirebilmektedir. Bu anlamda üniversitede okuyan gençlerin toplumsal cinsiyet algısının önemi ortaya çıkmaktadır.

Türkiye’de toplumsal cinsiyet konusunda üniversite öğrencilerinin tutumlarının araştırıldığı çok sayıda çalışma olmakla birlikte toplumsal cinsiyet algısını saptayıcı ölçeği ve kapsamı itibarıyla bu çalışma özgün bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

YÖNTEM

Araştırma evrenini Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi bünyesindeki fakültelerde (Fen Edebiyat, İktisadi ve İdari Bilimler, Turizm, Mühendislik ve Mimarlık, Güzel Sanatlar, Eğitim), yüksekokul (Semra ve Vefa Sağlık YO) ve meslek yüksekokullarında (Nevşehir, Hacıbektaş Veli, Ürgüp Sebahat Erol Toksöz, Avanos, Gülşehir, İncekara Sağlık Hizmetleri) öğrenim gören birinci ve ikinci öğretimden, dört sınıfta bulunan öğrenciler oluşturmuştur. Araştırma 2014 Nisan ve Mayıs ayları arasında yapılmıştır. Fakültelerin ve meslek okullarının evrendeki tabaka ağırlığı tek tek hesaplanarak tesadüfi tabakalı örneklem tekniği kullanılarak evren içindeki temsiliyeti belirlenmiştir. Böylelikle toplam 1029 kişiye toplumsal cinsiyet anketi yüz yüze uygulanmıştır. Anket formunda üniversite öğrencilerini tanımlayıcı bilgileri içeren olgusal sorulara; üniversite öğrencilerin her bir önermeye katılıp katılmadığını gösteren dolayısıyla da tutumlarını tespit etmeye imkan tanıyan (iki düzeyli) Likert Tipi ölçek ile hazırlanmış konuyla ilgili; toplumsal cinsiyet, şiddet, ekonomik ve sosyo-kültürel yaşama dair önermelere yer verilmiştir. Üniversite öğrencilerinin cinsiyetleri arasında algı ve tutumlara yönelik istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığı da tespit edilmiştir. Elde edilen veriler, SPSS (Statistical Package for Social Science) programı aracılığıyla frekans analizi- Ki Kare testi yapılarak anlamlılık düzeylerine göre yorumlanmıştır.

BULGULAR

Demografik Özellikler

Toplumsal cinsiyet anketimize katılan ve örneklemimizi oluşturan 1029 üniversite öğrencisinden %53’ü kadın, %47’si erkektir. Öğrencilerin %94,7’si 18-24 yaş aralığında, %5,3’ü ise 25 yaş ve üzerindedir. Ankete katılan öğrencilerin doğum yeri en fazla İç Anadolu Bölgesidir (%39,2), onu sırası ile Akdeniz Bölgesi (%19,6), Marmara Bölgesi (%9,8), Karadeniz Bölgesi (%9,8), Doğu Anadolu Bölgesi (%8,3), Ege Bölgesi (%7) ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi izlemektedir (%6,3). Öğrencilerin %49,7’si en uzun süre kent merkezinde, %36,6’sı ilçede, %12,8’i köyde yaşamışlardır. Ankete katılan öğrencilerin annelerinin %51,9’u ilköğretim mezunu, %18’i ilköğretim, %17,8’i lise, %4,4’ü üniversite mezunudur. Anneleri okuma yazma bilmeyen ve okula gitmeyenlerin oranı %7,7’dir. Öğrencilerin babalarının %36,1’i ilköğretim mezunu, %30,2’si lise, %20,4’ü ilköğretim, %10,4’ü üniversite mezunudur. Babaları okuma yazma bilmeyen ve okula gitmeyenlerin oranı %0,2’dir. Öğrencilerin %82,2’sinin annesi ev hanımıdır, bunu yüzdelik sırasına göre sırasıyla işçi, memur, çiftçi ve esnaf izlemektedir. Babalarının %25,9’u, işçi, %19,3’ü esnaf, %15,4’ü memurdur. Öğrencilerin %45’i Nevşehir’de kiralık bir evde, %22,4’ü devlet yurdunda, %20,6’sı özel yurttan, %8,6’sı ailesinin yanında ikamet etmektedir. Öğrencilerin %49’u 301-600TL, %27,1’i 0-300TL, %14,2’si 601-900TL aylık gelire sahiptir. Genel bir demografik değerlendirme yaptığımızda öğrenciler genellikle

Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algıları

kent merkezinden ve İç Anadolu bölgesinden gelmektedir. Onu sırası ile diğer bölgeler izlemektedir. Nevşehir'e ortalama her bölgeden öğrenci gelmektedir. Öğrencilerin anneleri genellikle ev hanımıdır, babaları ise yoğunlukla işçi, esnaf ve memurdur. Anne ve babalarından ilkökul mezunu olanların oranı diğerlerine oranla fazladır. Öğrenciler Nevşehir'de en fazla kiralık evde kalmaktadırlar ve aylık gelirleri burslar dahil 301 ila 600 Türk Lirası arasında değişmektedir.

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları; temel cinsiyet rolleri, erkeğin erk (güç, otorite sahibi, karar verici) olarak görülmesi, kadına yönelik şiddet, kadın bedeni, özgürlüğü ve cinselliği, ekonomik yaşam ve çalışma yaşamı ve son olarak cinsel yönelim ile ilgili önermeler aşağıdaki altı tabloda verilmiştir.

Tablo 1. Temel Cinsiyet Rollerine İlgili Önermeler

Önermeler	Katılıyorum		Katılmıyorum		Cevapsızlar		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Bir kadın her şeyden önce iyi bir ev kadını olmalıdır.	432	42,0	594	57,7	3	0,3	1029	100
Bir kadın her şeyden önce iyi bir anne olmalıdır.	797	77,5	224	21,8	8	0,8	1029	100
Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi işlerle erkek uğraşmalıdır.	441	42,9	586	56,9	2	0,2	1029	100
Ev içi düzenin sağlanması babadan çok annenin görevidir.	664	64,5	360	35	5	0,5	1029	100
Kadın işten döndüğünde eşi gelmeden yemeği mutlaka hazırlamalıdır.	427	41,5	591	57,4	11	1,1	1029	100
Kadın ne kadar okumuş olursa olsun kadınlığını bilmeli kocasına hizmet etmelidir.	512	49,8	509	49,5	8	0,8	1029	100
Erkek tek başına kendine bakamaz, bu nedenle kadının ona bakmasına gereksinim duyar.	566	55	459	44,6	4	0,4	1029	100
Kadın erkek eve gelmeden önce evde olmalıdır.	450	43,7	576	56	3	0,3	1029	100
Bebeğin altını değiştirmek, banyosunu yaptırmak ve onu beslemek annenin sorumluluğudur.	491	47,7	534	51,9	4	0,4	1029	100
Çocukların yetiştirilmesi babadan çok annenin görevidir.	472	45,9	555	53,9	2	0,2	1029	100
Ev içi onarımlara bakmak ailede erkeğin (babanın) görevidir.	757	73,6	268	26	4	0,4	1029	100
Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir.	427	41,5	593	57,6	9	0,9	1029	100
Toplum içinde kadın ve erkeğe eşit fırsat verildiğine inanıyorum.	306	29,7	715	69,5	8	0,8	1029	100
Kadının evlenme teklifinde bulunması uygundur.	387	37,6	637	61,9	5	0,5	1029	100
Evi geçindirmek erkeğin temel görevidir.	757	73,6	269	26,1	3	0,3	1029	100
Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadının çalışmaması daha uygundur.	402	39,1	627	60,9	-	-	1029	100
Erkek çocuğum olursa yemek	892	86,7	133	12,9	4	0,4	1029	100

pişirmesini öğrenmesini isterim.

Toplumsal cinsiyet kavramının içinde barındırdığı kavramlardan birisi de, toplumsal cinsiyet rolleridir. Toplumsal cinsiyet rolü; kültürel olarak kadına ve erkeğe uygun görülen kişilik özellikleri ve davranışları (rolleri) içermektedir. Çalışma, aile, evlilik yaşamı ve sosyal yaşam alanlarına ilişkin ayrımcılıklar, kadınların sosyal statüsünü olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle kadınlar toplum içerisinde istenilen statüye ulaşamamış ve çoğunluğu birçok alanda erkeklerin gerisinde kalmış ve cinsiyetler arası eşitsizlik yaratmıştır (Şahin, 2008: 1; Özvarış, 2007: 7).

Temel cinsiyet rollerine ilişkin önermelerde, “Bir kadın her şeyden önce iyi bir ev kadını olmalıdır” önermesine örneklemin %42,1’i katıldığını, %57,9’u katılmadığını belirtmiştir. “Kadın her şeyden önce iyi bir ev kadını olmalıdır” önermesi ile görüşülenlerin cinsiyeti arasında bir ilişki aradığımızda, kız öğrencilerin %27,8’i katılırken, erkek öğrencilerin %58,2’si katılmışlardır. “Bir kadın her şeyden önce iyi bir anne olmalıdır” önermesine katılan sayısının (%77,5) daha yüksek olduğu görülmektedir. “Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi işlerle erkekler uğraşmalıdır” önermesine örneklem grubunun %42,9 ’u katılırken, %56,9’u katılmadıklarını belirtmişlerdir. Geleneksel ataerkil kültür ve ataerkil değerlerin biçimlendirdiği toplumsal cinsiyet rolleri; erkek ya da kadının nasıl davranması gerektiğini belirlemektedir. Günümüzde medya ve hatta eğitim kurumları bile, erkeği karar mekanizmalarında daha güçlü, kadını ise tüketici, bağımlı ve kıskanç göstererek geleneksel toplumsal cinsiyetin yaygınlaşmasında etkin rol oynar (Demirbilek, 2008: 14; Vefikuluçay, 2007: 27). Bu çalışmada kız ve erkek öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşleri incelendiğinde, geleneksel tutuma sahip oldukları görülmüştür.

“Kadın işten döndüğünde eşi gelmeden yemeği mutlaka hazırlamalıdır” önermesine kadınların %32,3’ü, erkeklerin ise %52,9’u “katılıyorum” yanıtını vermiştir. Benzer şekilde “Kadın ne kadar okumuş olursa olsun kadınlığını bilmeli, kocasına hizmet etmelidir” kadınların %43,1’i, erkeklerin ise %58,1’i “katılıyorum” yanıtını vermiştir. “Erkek tek başına kendine bakamaz, bu nedenle kadının ona bakmasına gereksinim duyar” önermesine katılımcıların %55,2’si katıldıklarını, %44,8’i katılmadıklarını bildirmişlerdir. Ülkemizde gençlerle yapılan çalışmalarının çoğunluğunun, erkek öğrencilerin kız öğrencilerine göre toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin daha fazla geleneksel rollere sahip oldukları belirlenmiştir (Güzel, 2011: 221; Ataklı, 2004: 45). Bu sonuçlar diğer çalışmalarla benzerlik göstermektedir.

“Kadın erkek eve gelmeden önce evde olmalıdır” önermesine örneklemin %43,9’u katılırken, %56,1’i katılmamıştır. Katılanların %26,1’i kadın, %63,1’i erkektir. Ataerkil düşünce sisteminin, erkek öğrenciler üzerindeki yansımaları bu önermede görülmektedir. Katılımcıların %46’sı “Çocukların yetiştirilmesi babadan çok annenin görevidir” önermesine katıldıklarını, %54’ü katılmadıklarını bildirmişlerdir. Örneklemin %73,6’sı “Evi geçindirmek erkeğin temel görevidir” önermesine katıldıklarını, %26,1’i katılmadıklarını belirtmişlerdir. Genellikle yüksek kontrol gerektiren, keyfi ve daha az sıklıkla yapılan erkeklerin, her zaman ve yapılması zorunlu ev işleri kadınların işleri olarak benimsenir (Ergöl, 2012: 45). Çalışmamızda da kadınların ev işlerinden sorumlu olan birinci kişi olmaya devam ettikleri görülmektedir.

Tablo 2. Erkeğin Erk (Güç, Otorite Sahibi, Karar Verici) Olarak Görülmesi İle İlgili Önergeler

Önergeler	Katılıyorum		Katılmıyorum		Cevapsızlar		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyi kadından yüksek olmalıdır.	289	28,1	732	71,1	8	0,8	1029	100
Bir ilişkide alınacak kararlarda son sözü erkek söylemelidir.	324	31,5	701	68,1	4	0,4	1029	100
Kadın evlendikten sonra erkeğin soyadını kullanmalıdır.	704	68,4	319	31	6	0,6	1029	100
Evin reisi erkektir.	562	54,6	463	45	4	0,4	1029	100
Ailemizi ilgilendiren konularda daha çok babam söz sahibidir.	664	64,5	356	34,6	9	0,9	1029	100
Aileyi dış etkenlere karşı korumak anneden çok babanın görevidir.	796	77,4	227	22,1	6	0,6	1029	100
Erkekler toplum içinde ağlamamalıdır.	494	48	530	51,5	5	0,5	1029	100
Toplumsal düzen açısından kadının erkek tarafından sahiplenilmesinde yarar vardır.	818	79,5	201	19,5	10	1	1029	100
Evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır.	512	49,8	514	50	3	0,3	1029	100
Mirastan sadece erkek çocuklar pay almalıdır.	92	8,9	922	89,6	15	1,5	1029	100
Kadın, erkek arkadaşıyla anlaşamadığı konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir.	250	24,3	768	74,6	11	1,1	1029	100
Kız arkadaşı ya da eşi güzel olsa bile erkek başka kadınlara ilgi duyabilir.	212	20,6	810	78,7	7	0,7	1029	100
Evlilikte erkeğin boyu kadından daha kısa olmamalıdır.	457	44,4	568	55,2	4	0,4	1029	100
Ailede büyük harcama konularında erkek-baba karar vermelidir.	491	47,7	537	52,2	1	0,1	1029	100
Kadının erkek çocuk doğurması onun değerini artırır.	137	13,3	891	86,6	1	0,1	1029	100
Kadın çalışmak için eşinden izin almalıdır	50,1	48,7	524	50,9	4	0,4	1029	100
Ailede kazancın nasıl kullanılacağına erkek karar vermelidir.	288	28	736	71,5	5	0,5	1029	100
Politika erkek işidir.	307	29,8	718	69,8	4	0,4	1029	100
Siyasi partilerde kadınların daha çok temsil edilmesi gerekmektedir.	552	53,6	469	45,6	8	0,8	1029	100
Cumhurbaşkanımızın kadın olmasını isterim	579	56,3	427	41,5	23	2,2	1029	100

Erkeğin erk/güç/otorite sahibi, karar verici olarak tanımlanması ve nitelendirilmesine dair önermeler değerlendirildiğinde Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi öğrencilerinin ataerkil bir eğilim taşıdığı saptanmıştır.

“Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyinin kadından yüksek olmalıdır” önermesine katılanların oranı %28,1 katılmayanların oranı %71,1’dir. Bu önermeye katılanların %35,7’si erkek, %21,8’i kadındır. Toplumsal cinsiyetçi kalıpların örneklem dâhilinde özellikle erkek öğrencilerde daha etkili olduğu görülmüştür. Benzer biçimde “erkeklerin toplum içinde ağlamaması gerektiği” önermesine katılanların oranı %48 gibi yüksek bir orandır. Bu görüşü savunanların %58,6’sı erkek, %39’u kadındır. “Evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır” diyenlerin oranı %49,8, (bunu söyleyenlerin %57,4 ‘i kadın %41,4’ü erkektir), “evlilikte erkeğin boyu kadından daha kısa olmamalıdır” önermesine katılanların oranı %44,4 (bunu savunanların %50,3’ü kadın, %38,2’si erkektir)’dür.

Erkeğin ve kadının özel alanda, ilişkilerde ve özellikle aile içindeki konumunun sorgulandığı önermelerde; erkeğin ve kadının konumu ataerkil zihniyetin ürettiği toplumsal cinsiyetçi kalıplara uygun bir biçimde çıkmıştır. Geleneksel erkek egemen aile yapısını yansıtan, “bir ilişkide alınacak kararlarda son sözü erkeğin söylemesi gerektiği” önermesine katılanların oranı oldukça yüksek bir biçimde %31,5’dir. Kadının evlendikten sonra erkeğin soyadını alması gerektiğini savunanların oranı da dikkat çekici bir biçimde %68,4 olarak yüksek bir orandır. Bu düşüncüyü savunanların %82’si erkek %57,1’i kadındır. Aynı şekilde evin reisinin erkek olduğu görüşüne katılanların oranı %54,6’dır. Bunu görüşü savunanların %75,3’ü erkek %36,6’sı kadındır. Erkek öğrencilerde ataerkil zihniyetin çok baskın bir nitelik taşıdığı görülmekle birlikte kadınlarda da etkili olduğu görülmektedir. Aileyi ilgilendiren konularda daha çok erkek eşin ya da babanın söz sahibi olduğunu söyleyenlerin oranı da %64,5’dir. Bunu söyleyenlerin %76,8’i erkek, %54,6’sı kadındır. “Ailede büyük harcama konularında erkek-baba karar vermelidir” diyenlerin oranı %47,7’dir. “Ailede kazancın nasıl kullanılacağına erkek karar vermelidir” önermesini onaylayanların oranı %28’dir.

Toplumsal düzen açısından kadının erkek tarafından sahiplenilmesi gerektiğini savunanların oranı yaklaşık %80’dir. Bu veri, kadını bağımsız bir birey olarak kabul etmeyen ataerkil zihniyetin göstergesi olarak kabul edilebilir.

“Aileyi dış etkenlere karşı korumak anneden çok babanın görevidir” önermesini onaylayanların oranı %77,4’dür. Bu oranın yüksekliği cinsiyete dayalı işbölümünün, toplumsal cinsiyetçi yaklaşımın dayattığı rollerin/konumların öğrencilerce kabul edildiğini/benimsendiğini göstermektedir. Bu orana göre; üniversitedeki öğretim elemanlarının çoğunluğunu oluşturan yine benzer bir biçimde “kadının erkek arkadaşıyla anlaşamadığı konularda tartışmak yerine susması gerektiği” önermesini kabul edenlerin oranı %24,3 öğrencilerde toplumsal cinsiyetçi kalıpların etkili olduğunu göstermesi açısından önem taşımaktadır. Bu olgu, sosyalleşme sürecinde kadınlar hakkında öğretilen; susma, boyun eğme, idare etme, sineye çekme, itaat etme, karşı çıkmama” cinsiyetçi telkinlerin ne denli etkili olduğunun da bir göstergesidir. “Kız arkadaşı ya da eşi güzel olsa bile erkek başka kadınlara ilgi duyabilir” önermesini kabul edenlerin oranı da %20,6 olarak yine aynı gerekçelerle göz ardı edilmeyecek bir orandır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir ürünü de ahlak ve namus kavramının ataerkil zihniyet tarafından sadece kadına özgü ve kadınla ilişkili bir biçimde tanımlanarak kodlanması ve bu bağlamda kadının tüm “ahlaki” sınırlamalardan muaf tutulan erkeğin olumsuz davranışlarına göz yumması ve tahammül etmesi gerektiği algısıdır. Dolayısıyla bu oran üniversite öğrencilerinde bu algının etkisini göstermesi açısından önemlidir. “Mirastan sadece erkek

çocuğun pay alması gerekir” şeklindeki, toplumsal cinsiyet ayrımcılığının uç noktasını gösteren bu önermenin öğrencilerce %8,9 oranında bile olsa kabul edildiğini görmek, toplumsal yapımızın ve eğitim sisteminin ataerkil yapısını, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini ortadan kaldırmayan hatta tam tersi yöndeki etkisini, eğitimde niteliğin tartışılması gerektiği gerçeğini gözler önüne sermektedir.

“Kadın çalışmak için eşinden izin almalıdır” önermesine katılanların oranı %48,7’dir. Bu cinsiyet fark etmeksizin, üniversite öğrencilerinin kadına bakış açısının ne kadar sağlıklı ve ayrımcı bir nitelik taşıdığını ortaya koymaktadır. Kadına bakış tamamen ataerkil bir zihniyetin etkisini taşımakta ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en sarsıcı halini yansıtmaktadır. Kadını kendi başına hareket edemeyen bağımlı bir kişi olarak gören bu zihniyet/algı kadının; toplumsal, ekonomik ve siyasal alanda elini kolunu bağlayan köklü ve kapsamlı temel bir sorundur.

“Politika erkek işidir” diyenlerin oranı %29,8. Politikanın erkek işi olduğunu onaylayanların yaklaşık %23’ünün kadın, %77’sinin ise erkek olması, siyasal alanın hala erkek egemen bir alan olduğu anlayışına daha çok erkeklerin sahip olduğu anlamına gelmektedir. İktidar alanı içinde ataerkil zihniyetin geçerli olduğu erk ile özdeşleştirilen siyasal alanın erkek egemen bir alan olduğunu göstermesi açısından öğretim elemanları içindeki %12,4’lük bir oran büyük önem taşımaktadır. Bu öğrencilerin yaklaşık %77’sinin de erkek olduğu düşünüldüğünde, ataerkil zihniyetin ne kadar derinlere işlemiş olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3. Kadına Yönelik Şiddet İle İlgili Önermeler

Önermeler	Katılıyorum		Katılmıyorum		Cevapsızlar		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ailemde Şiddet Uygulanır.	159	15,5	866	84,1	4	0,4	1029	100
Kadın hak ediyorsa erkek arkadaşı ona şiddet uygulayabilir.	126	12,2	900	87,5	3	0,3	1029	100
Flört ilişkisinde bir tokat şiddet sayılmaz.	144	14	879	85,4	6	0,6	1029	100
Flört ilişkisinde sözle taciz, hakaret, aşağılama şiddet kapsamına girmez.	126	12,2	898	87,3	5	0,5	1029	100
Kadın ilişkisini korumak için şiddete tolerans göstermelidir.	124	12,1	886	86,1	19	1,8	1029	100
Eğer biri bana hakaret ederse namusumu korumak için şiddet kullanmak zorunda kalabilirim.	721	70,1	295	28,7	13	1,3	1029	100
Kadının şiddeti hak ettiği zamanlar vardır.	265	25,8	761	74	3	0,3	1029	100
Kadın ilişkisinde partnerinden şiddet görüyorsa bu durumu herkesten saklamalıdır.	217	21,1	803	78	9	0,9	1029	100

Dünyada ve Türkiye’de kadına yönelik şiddetin boyutları oldukça büyüktür. Türkiye İstatistik Kurumunun 2008 yılı Toplumsal Cinsiyet verilerine göre Türkiye’de kadınların %39’u yaşamlarının herhangi bir döneminde şiddet görmüştür. Şiddet gören kadınların %9,7’si

hamileliği esnasında da şiddet gördüğünü belirtmiştir. Tanıdığı birinden şiddet gören kadınların %37,2'sinin anneleri de şiddet görmüştür. (TÜİK: 2008). Çalışmamızda da örneklem grubunun %7,8'i ailesinde kendisine şiddet uygulandığını ifade etmiştir. Ailede görülen şiddet ailenin diğer üyelerini de oldukça olumsuz etkilemektedir. Çocuk, aile içinde sosyalleşirken içinde yaşadığı toplumun yaşayış biçimini de öğrenmektedir. Eğer çocuk aile içi şiddete maruz kalmışsa çok erken yaşlarda şiddet ile tanışır ve şiddet kültürü içinde yetişir. Üniversite öğrencilerinin %12,2'si kadının hak ettiğinde partneri tarafından şiddet uygulanmasını gayet doğal karşılamaktadır ve kadın hak ettiğinde şiddet uygulanabilir demiştir. Öğrencilerin %16,2'si flört aşamasında partnerleri tarafından atılan tokadın veya sözlü taciz ve hakaretin şiddet sayılmayacağını belirtmiştir. Şiddet davranışı diğer sosyal davranışlar gibi sonradan aile ve sosyal çevrenin etkisi ile bireyler tarafından öğrenilmektedir. Gençler şiddetin daha büyük boyutları ile karşılaştıklarında tokat ya da hakaretler onlar tarafından oldukça masum bir hareket olarak algılanmaktadır. Üniversite öğrencilerin %12,1'i kadının ilişkisini korumak için şiddete tolerans göstermesi gerektiğini belirtmişlerdir. “Kadının ilişkisini korumak için şiddete tolerans göstermelidir” önermesine cinsiyet açısından yaklaştığımızda kadınların %5,6'sı buna katıldıklarını ifade etmişlerdir. Örneklem grubunun %70,1'i “eğer biri bana hakaret ederse namusumu korumak için şiddet uygulayırım” önermesine katıldıklarını ifade etmişlerdir. Cinsiyet farklılığına göre önermeyi ele aldığımızda kadınların %65,3'ü, erkeklerin ise %77,3'ü birinin kendilerine hakaret ederse namuslarını korumak için şiddet uygulayabileceğini belirtmiştir. Modern toplumlarda birey bir haksızlıkla karşılaştığında doğrudan kendi şiddete başvurmak yerine yetkili makamlara giderek hakkını demokratik ve hukuki yollardan arama yolunu tercih etmektedir. Geleneksel toplumlarda ya da hukuka yeterince güvenilmeyen toplumlarda ise bireyler kendi cezalandırma yöntemlerini uygulamaktadırlar. Bu da genellikle karşısındaki kişiye şiddet davranışı gösterme şeklinde olmaktadır. Toplumun her kesiminde gerek trafikte, gerek bir sıra beklerken, kadın erkek ilişkilerinde veyahut adalet aramaya gidilen adliye koridorlarında dahi kişiler kendi cezalandırma yöntemlerinin uygulayabilmektedirler. Örneklemimizin %25,8'i kadının şiddeti hak ettiği zamanlar olduğunu belirtmiştir. “Kadının şiddeti hak ettiği zamanlar vardır” önermesini cinsiyete göre değerlendirdiğimizde kadınların %15,1'i erkeklerin %38'i bu önermeye katıldıklarını belirtmişlerdir. Kadınların bu önermeye katılmaları sosyolojik manada oldukça düşündürücüdür. “Kadın şiddet görüyorsa bunu partnerinden saklamalıdır” önermesine katılanların oranı %21,1'dir. Cinsiyete göre bu önermeye baktığımızda kadınların %11,3'ü erkeklerin %32,6'sı şiddet gören kadınların bunu saklamaları gerektiğini belirtmişlerdir. Şiddete maruz kalma bireylerde öğrenilmiş bir çaresizlik yaratmakta ve bireyler şiddete uğradıklarında bunu doğal bir olaymış gibi algılayarak seslerini çıkarmamaktadırlar. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2008 Toplumsal Cinsiyet verilerine baktığımızda, çalışmamız ile benzer sonuçlarla karşılaşılmaktadır. Türkiye genelinde kadınların %42,2'si şiddete uğradıklarında sadece ağlayıp susacağını, alttan alacağını ve hiçbir şey yapmayacağını belirtirken, yalnızca %10'u şiddete uğradıkları zamanda resmi makamlara başvuracağını belirtmiştir.

Tablo 4. Kadın Bedeni, Özgürlüğü ve Cinselliği İle İlgili Önermeler

Önermeler	Katılıyorum		Katılmıyorum		Cevapsızlar		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Ailemde kadınların kıyafetine karışılır.	450	43,7	577	56,1	2	0,2	1029	100
Eşi ölen ya da eşinden boşanan kadının yalnız yaşamasını toplum hoş karşılamaz.	289	28,1	730	70,9	10	1	1029	100
Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.	787	76,5	231	22,4	11	1,1	1029	100
Bir genç kızın flört etmesine ailesi izin vermelidir.	644	62,6	376	36,5	9	0,9	1029	100
Ailede kadın, arkadaşlarıyla gezmek için gece dışarı çıkmamalıdır.	484	47	543	52,8	2	0,2	1029	100
Bir kadın evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir.	711	69,1	310	30,1	8	0,8	1029	100
Bir kadın evleneceği kişiyi seçmesinde son sözü baba söylemelidir.	370	36	649	63,1	10	1	1029	100
Evlilikte kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi ret edebilmelidir.	804	78,1	218	21,2	7	0,7	1029	100
Bir kadın hastaneye gittiğinde kadın doktora muayene olmalıdır.	334	32,5	693	67,3	2	0,2	1029	100
Kadının nasıl davranması gerektiği toplum tarafından belirlenir.	630	61,2	387	37,6	12	1,2	1029	100
Bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkmamalıdır.	593	57,6	432	42	4	0,4	1029	100
Kadın hakları savunucularının ne yapmak istediklerini anlamıyorum.	361	35,1	654	63,6	14	1,4	1029	100
Bir erkeğin evleneceği kadının mutlaka bakire olması gerekir.	576	56	427	41,5	26	2,5	1029	100
Doğum kontrolünü uygulamak kadının görevidir.	497	48,3	504	49	28	2,7	1029	100

Kadın bedeni ve cinselliği tarihin bütün dönemlerinde toplumsal, ideolojik, siyasal ve ekonomik bir sorun olmuştur. Kadının özgürlüğü, cinselliği ve bekaretine ilişkin konular, toplumsal organizasyonun önemli bir parçası haline geldiğinden bu yana kadına yönelik baskılar ve kadın bedeninin denetimi vazgeçilmez hale gelmiştir.

Ataerkil cinsel düalizm temelinde oluşturulan kadınlık ve erkeklik kalıplarının yeniden üretilmesi, ataerkil ideolojinin, değişen toplumun değişmeyen temeli olmaya devam ettiğini ortaya koymaktadır. Ataerkil ideoloji, daha ilk şekillenmeye başladığı andan itibaren, erkeği rasyonellik, uygarlık ve kültür ile kadını ise irrasyonellik, doğa ve duygusallık ile özdeşleştirir. Bu da zaten var olan düalist mantığın eril-dişil, arzu-akıl, duygusal-nesnel kutupsal karşıtlıklarının kadını ve erkeği ayrıştırmasına neden olmaktadır (Berktaş, 2012: 152).

Yürürlükte olan cinsel politikanın devamından memnuniyet duyan erkek egemen toplum, kadın ve erkeğe biçtiği rollerin kusursuz oynanmasıyla gücüne güç katar. Çünkü tamamen eril bir nitelik kazanmış olan iktidar, bu cinsiyet ayrımcılığının bizzat yaratıcısı, koruyucusu ve uygulayıcısıdır. Erkek kadın üzerinde sürdürdüğü hegemonyanın yetkisini, iktidarın yönlendirme gücünden etkilenmiş toplumun kendisinden alır (Caner, 2004: 17).

Kadın bedeni, özgürlüğü ve cinselliği ile ilgili önermelerde, “Ailemde kadınların kıyafetlerine karışılır” önermesine katılımcılar %43,7 “katılıyorum” yanıtını vermiştir. Verilerde dikkate değer olan ise “katılıyorum” yanıtını verenlerin %35,52’sinin kadın, %53,2’sinin ise erkek katılımcı olmasıdır. Erkek katılımcıların yarısından çoğu aile içinde annelerinin, kız kardeşlerinin veya ablalarının giyim tarzlarına müdahale edildiğini düşünmektedirler. Ataerkil düşünce sisteminin, erkek öğrenciler üzerindeki yansımaları bu önermede açıkça görmek mümkündür.

“Ailede kadın, arkadaşlarıyla gezmek için gece dışarı çıkmamalıdır” önermesine ise katılımcıların %47’si katılıyorum yanıtını verirken %52,8’i “katılmıyorum” yanıtını vermiştir. Kadının bireysel özgürlüğü ve tek başına hareket edebilmesi, katılımcıların yarıya yakını tarafından uygun görülmemektedir. Her ne kadar “katılıyorum” yanıtını verenlerin bu yanıtı verirken kadının kendisini dışarıdaki tehlikelere karşı koruyamayacağı düşüncesinden yola çıkıyor olsalar da bu düşüncenin de erkek egemen bir dünyada erkeği güçlü ve saldırgan, kadını ise zayıf ve savunmasız olarak niteleyen düşünce yapısının bir eseri olduğu açıkça görülmektedir. Ayrıca bu önermeye kadınların %34,4’ü, erkeklerin ise %61,5’i “katılıyorum” yanıtını vermiştir. “Bir kadın akşamları tek başına sokağa çıkmamalıdır” önermesine ise katılımcılar %57,6 oranında “katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu önermeye de yine erkeklerin %71,4’ü, kadınların ise %45,9’u katıldığını belirtmiştir. Bu oranlar kadınların bu önermeler hakkında daha farklı düşündükleri ve bu geleneksel düşünceye karşı bir tutum geliştirmeye başladıkları anlamına gelirken, erkeklerin çoğunun geleneksel tutumlarını koruduklarını göstermektedir.

Bu kategorideki bir başka önerme olan “Bir kadın evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir” önermesine ise katılımcılar %69,1 gibi yüksek oranda “katılıyorum” yanıtını vermiştir. Bu önermede yine kadınların kendi başlarına karar vermeleri konusunda ataerkil düşünce yapısının etkisini görmek mümkündür. Ataerkil yapı içinde baba, ailenin karar verici ve tek yetkili kişisi olarak eşi ve çocukları üzerinde söz söyleme hakkı olan otoritedir. Ailedeki kız çocuk babasının koruması ve mülkiyeti altındadır ve onunla ilgili karar verme hakkına da sahiptir. Bu durum yalnızca kız evlendiği zaman ortadan kalkar fakat bu sefer de koruma ve mülkiyet hakkı kadının kocasına geçer.

“Bir erkeğin evleneceği kadının mutlaka bakire olması gerekir” önermesine “katılıyorum” yanıtını verenlerin oranı %56’dır. Kadın cinselliğiyle ilgili geleneksel tutumların yansımaları bu önermeye verilen yanıtta görmek mümkündür. “Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır” önermesine katılanların oranı ise önceki önermeye göre ciddi bir artış göstermektedir. Cümle biraz yumuşatıldığı zaman aslında aynı anlamda olan önermeye çok daha fazla katılımcı “katılıyorum” yanıtını vermiştir. Bu önermeye katılanların oranı %76,5’tir. Önermeye kadınların %78,3’ü erkeklerin ise %76,2’si “katılıyorum” yanıtını vermiştir. Katılan kadın ve erkekler arasında kayda değer bir farklılık olmaması, üniversite gençliği arasında cinsellik konusundaki hassasiyetlerin ve geleneksel bakışın kadın ve erkek ayırt etmeksizin devam ettiğini bize göstermektedir. Daha sert bir ifade ile belirtilmiş olan “Bir erkeğin evleneceği kadının mutlaka bakire olması gerekir” önermesinde ise kadın ve erkeklerin verdiği yanıtların oranı arasındaki yüksek fark göze çarpmaktadır. Bu önermeye kadınların %53,9’u, erkeklerin ise %30,1’i “katılmıyorum” yanıtını vermiştir. Bu oranlar kadınların cinsellik konusundaki sert tutumlara erkeklere göre daha fazla karşı durma eğiliminde olduklarını göstermektedir.

“Bir erkek cinselliği evlendikten sonra yaşamalıdır” önermesine ise katılımcıların %61,2’si “katılıyorum” yanıtını vermiştir. Bu oran, evlilik öncesi cinselliğin yaşanması konusunda kadın ve erkek arasında büyük bir ayırım yapılmadığını gösterir. Ancak önermeye, kadınların %30,4’ü erkeklerin ise %46,7’si “katılmıyorum” yanıtını vermiştir. Bu oran erkeklerin kadınlara göre kendi cinsellikleri söz konusu olduğunda daha açık olduklarını göstermektedir. Aslında ataerkil geleneksel görüş evlilik öncesi cinselliği kadına yasaklarken erkeğe serbest bırakır. En azından erkeğin evlilik öncesi cinselliğini yaşaması ayıp veya yasak olarak görülmez. Bu bağlamda erkek katılımcıların yarıya yakınının kendilerinde bu hakkı görmesi, bu tutumun ataerkil düşünce yapısıyla çelişmediğini gösterir.

Son olarak “Doğum kontrolünü uygulamak kadının görevidir” önermesine katılımcılar %48,3 oranında “katılıyorum” yanıtını vermişlerdir. Bu önermeye kadınların %39,6’sı, erkeklerin ise %60,9’u katıldığını belirtmiştir. Erkeklerin doğum kontrolü konusunda sorumluluğu kadınlara yükledikleri görülmektedir. İki kişinin karşılıklı etkileşiminin söz konusu olduğu bir eylemde sorumluluğun da eşit olması gerekmektedir. Katılımcıların yarıya yakını bu sorumluluğun kadında olması gerektiğini düşünürken, erkeklerin çoğu bu görevi kadına yüklemektedir.

Geleneksel kalkınma anlayışında kadınlar hane içindeki cinsiyet temelli işbölümü çerçevesinde doğuran, bakan, büyüten ve piyasaya katılmadıkları için üretici kabul edilmeyen kişilerdir. Ekonomik gelişmeyle hane refahı arttıkça kadınların durumlarının da iyileşeceği varsayılır. Ancak hane refahının artmasıyla kadınların durumlarının iyileşmesi arasında her zaman doğrudan bir ilişki yoktur. Kadın ekonomik açıdan erkeğe bağımlı olduğu süreçte kaynakların paylaşımı konusunda ciddi gerilimler yaşanabilmekte, kadınlar ve kız çocukları hane gelirinden çok daha sınırlı yararlanabilmektedir. Kadınların hane içindeki yeniden üretici faaliyetler yani çocuk, yaşlı ve hasta bakımı ile günlük ev işleri için harcadığı emeğin karşılığı yoktur (Toksöz, 2014: 1-17).

Tablo 5. Ekonomik Yaşam Ve Çalışma Yaşamı İle İlgili Önermeler

Önermeler	Katılıyorum		Katılmıyorum		Cevapsızlar		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Genç kızlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ailelerinden ayrı yaşayabilmelidir.	547	53,2	475	46,2	7	0,7	1029	100
Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır.	375	36,4	649	63,1	5	0,5	1029	100
Çalışma yaşamında aynı statüde çalışan kadın ve erkekler arasında terfilerde erkeklere öncelik verilmesi normaldir.	235	22,8	786	76,4	7	0,7	1029	100
Hemşirelik, sekreterlik, öğretmenlik kadınlar için daha uygun mesleklerdir.	597	58	426	41,4	6	0,6	1029	100
Ev işleri ve çocuk bakımının kadının iş ortamındaki başarı oranını düşürdüğüne inanıyorum.	540	52,5	480	46,6	9	0,9	1029	100
Kadınlar yöneticilik yapamaz.	146	14,2	879	85,4	4	0,4	1029	100
Erkekler statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır.	375	36,4	636	61,8	18	1,7	1029	100
Askerlik, polislik, elektrik, inşaat mühendisliği gibi işler erkekler için daha uygun mesleklerdir.	653	63,5	372	36,2	4	0,4	1029	100
Kadınların iş hayatında ayrımcılığa uğradığını düşünüyorum.	723	70,3	298	29	8	0,8	1029	100
Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir.	210	20,4	810	78,7	9	0,9	1029	100

Bir ülkede kadınların işgücüne katılım oranları ve istihdamdaki yerleri, işgücü arz ve talebini belirleyen makro-ekonomik faktörlerin ve sosyo-kültürel yapıların karmaşık bir bileşimidir. Sosyo-kültürel faktörler yani ailede, toplumda ve devlette egemen olan patriarkal yapılar, zihniyetler ve pratikler kadınların eğitim ve istihdama erişimini engelleyerek kadın işgücü arzının sınırlı kalmasında etkili olabilir. Kadın işgücüne yönelik talebi karşılayacak işgücü arzının ortaya çıkması ve kadınların istihdam koşulları, o ülkedeki patriarkal sistemin işleyişiyle ve kapitalist kalkınma modelinin içinde bulunulan aşamasıyla yakından bağlantılıdır (Toksöz, 2014: 1-17).

Kuşkusuz bu tutum bölgelere göre, kırsal, kent ve metropol arasında farklılık gösterse de, kadının ev dışında gelir getirici çalışmaya katılımı genel olarak kendi bireysel kararının ötesinde ailenin erkek bireylerinin aldıkları kararlara bağlıdır (Kandiyoti, 1997a:49-62; (Kandiyoti, 1997b: 21-48).

İstanbul'da 90'lı yıllarda işsiz kadınlarla yapılmış bir araştırmanın bulgularına göre işsiz kadınlar arasında ilköğretim mezunu olanların dörtte üçü çalışmak için kocasından izin alması gerektiğini düşünürken, eğitim düzeyinin artışıyla birlikte oran düşmekte ancak yüksek eğitim

mezunlarında bile kadınların beşte biri izin almaları gerektiği görüşünü taşımaktadır. Kocanın izin vermemesi durumunda kadınların dörtte üçü onu ikna etmeyi deneyeceğini söylese de, ikna edememeleri durumunda kadınların üçte ikisi çalışmaktan vazgeçeceklerini belirtmektedir (Demirel vd.,1999: 159-266).

1990'ların ortasında dört büyük ilde yapılan bir araştırma bir dönem çalışıp sonra işten ayrılan kadınların yarısının ailevi nedenlerle ayrıldığını, bu nedenler arasında ilk sırada evlenmenin geldiğini, onu hamile kalmanın ve çocuğu olmasının izlediğini göstermektedir (Eyüboğlu vd.,1997: 213; 2000).

Kadınlar, tarihsel toplumsallaşma sürecinin bütününde, İlkel toplumlardan günümüze doğrudan ya da dolaylı olarak daima ekonomik faaliyetlerin içinde olmuşlardır. Bununla birlikte; içinde bulunduğu coğrafyanın yaklaşık yarı nüfusunu oluşturan kadınlar, üretimin vazgeçilmez unsuru olmalarına rağmen; çoğunlukla, ekonomik yaşam ve çalışma hayatına atıl olarak ya da ikincilleştirilerek ancak sınırlı oranda dahil olabilmişlerdir. Sürec içinde, farklı statülerde ekonomik faaliyetlerde bulunan kadınların eğitim seviyelerinin yükselmesi ile birlikte çalışma hayatındaki rolleri de gelişim ve değişim göstermiştir (Kaya, 2008: 29). Şüphesiz yüksek öğrenim ya da üniversite eğitimi bu gelişim ve değişimde başat rol oynama potansiyeline sahip olmaktadır.

“Ekonomik Yaşam ve Çalışma Yaşamı” ile ilgili anket sorularını öğrencilerin cevaplandırma oranları genellikle %90 ve üzeri civarında olurken; cevaplandırılmama oranları yalnızca %0,4-2,2 olarak gerçekleşmiştir. Burada, toplumsal cinsiyet eşitsizliği kalıplarının kısmen kırıldığı görülmekte ise de; gerçekte “Ekonomik Yaşam ve Çalışma Yaşamı” ile ilgili olarak kadınların aleyhine süregelen toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin mevcudiyetine gösterge durumu söz konusu olmaktadır. Bununla birlikte özellikle kız öğrencilerin içinde var oldukları toplumun mevcut cinsiyetçi bakış açılarını sorgulama ve bunları aşma düşünce ve istekleri, gelecek yaşamlarında, bu düşünce ve isteklerin uygulama ve ilgili mücadeleyi gerçekleştirmede erkeklerden çok daha aktif rol oynayacakları ümidini de vermektedir. Burada; önermelerin bütünü ”katılıyorum/katılmıyorum” anlamında değerlendirildiğinde, toplumsal cinsiyet eşitsizliğini olumsuzlayan önermeler; %52,5 (“Ev işleri ve çocuk bakımının kadının iş ortamındaki başarı oranını düşürdüğüne inanıyorum”.) %85,4 (“Kadınlar yöneticilik yapamaz”.) oranına ulaşmakla birlikte; mesleklere cinsiyetçi bakışı sorgulayan önermelerin (Hemşirelik, sekreterlik, öğretmenlik kadınlar için daha uygun mesleklerdir.”) %58 ve (“Askerlik, polislik, elektrik, inşaat mühendisliği gibi işler erkekler için daha uygun mesleklerdir.”) %63,5 oranı ile kabul görmesi, toplumdaki cinsiyete dayalı meslek kalıplarının kırılma sürecinin daha zaman alacağını göstermektedir. Benzer veri sonuçları ile ilgili anket çalışmasının toplumsal cinsiyet eşitliği algısının diğer önermelere oranla daha zayıf olduğunu yansıtan , “Ev işleri ve çocuk bakımının kadının iş ortamındaki başarı oranını düşürdüğüne inanıyorum.” önermesine katılan/ katılmayan kadın ve erkek katılımcıların oranlarının birbirine yakın olması da kadının ekonomik ve çalışma yaşamındaki konum ve statüsü haricinde önceliğinin ev eksenli olduğu düşüncesini pekiştirmektedir. Çünkü söz konusu katılımcılar; “Kadınlar yöneticilik yapamaz” önermesine %85,4 ve “Kadınların iş hayatında ayrımcılığa uğradığını düşünüyorum.” önermesine ise, %78,7 gibi yüksek oranda katılmadıklarını belirtmektedirler. “Ev işleri ve çocuk bakımının kadının iş ortamındaki başarı oranını düşürdüğüne inanıyorum.” ve “Kadınların iş hayatında ayrımcılığa uğradığını düşünüyorum.” önermelerini 9 öğrenci cevapsız bırakırken; “Kadınlar yöneticilik yapamaz” önermesini yalnızca 4 öğrenci cevapsız bırakmıştır.

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algılarının değerlendirildiği söz konusu anket çalışmasının “Ekonomik Yaşam ve Çalışma Yaşamı” ile ilgili sonuçları cinsiyet bağlamındaki çapraz tablolar aracılığı ile incelendiğinde ise; içerik ve dağılımda benzer ancak açılamda daha farklı sonuçlara ulaşılabilmektedir.

“Genç kızlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ailelerinden ayrı yaşayabilmelidir.” önermesine katılımcıların 547’si katılıyorum cevabını verirken, 675’i katılmıyorum cevabını vermiş ve 7’si ise cevaplandırmamıştır. Bu rakamlar arasında eşitliğe varan yakınlık aslında öğrenciler arasındaki toplumsal cinsiyet algılarındaki eşitsizliğin varlığını gösterirken, katılıyorum cevabını verenlerin %60,3’ünün kadınlardan, %45,9’unu ise erkeklerden oluşması da bu eşitsizliğin daha çok erkek ağırlıklı olduğunu göstermektedir.

“Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır.” önermesine katılan, 375 katılımcıya rağmen, yaklaşık bunun 2 katı olan 649 katılmayan katılımcının varlığına ek olarak, her iki cevabın da kadın ve erkek katılımcılar arasında hemen hemen eşit dağılımı görülmektedir. Burada; katılan kız öğrencilerin yüzdesi 33,6 olurken, erkek öğrencilerin yüzdesi 40 olmaktadır. Benzer şekilde katılmayan kız öğrencilerin oranı %66,4 olurken, erkek öğrencilerin oranı yüzde 60 olmaktadır. Bu sonuçlar; Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet eşitliği yaklaşımlarının ümit verici olarak algılanabilmesini sağlamaktadır.

Bununla birlikte, “Hemşirelik, sekreterlik, öğretmenlik kadınlar için daha uygun mesleklerdir.” önermesine katılan öğrencilerin yüzdesi, 58,4, katılmayan öğrencilerin yüzdesi 41,6’dır. Burada katılıyorum cevabını verenlerin %53’ünün kadın ve %64,3’ünün erkek olması ve oranlar arasında belirgin bir fark olmaması, yukarıda değinilen ümit verici beklentiye kırmakta ve çelişkili bakışı da ortaya koymaktadır. Buna paralel ancak daha vahim bir durum; “Askerlik, polislik, elektrik, inşaat mühendisliği gibi işler erkekler için daha uygun mesleklerdir.” önermesi için de geçerlidir. Burada, katılımcılardan %63,9’u katılıyorum cevabını verirken yalnızca %36,3’ü katılmıyorum cevabını vermiştir. Ayrıca burada katılanların 310’u kadın ve 372’si de erkektir. Bu durum üniversitedeki kız ve erkek öğrencilerin, düşünce boyutunda mesleklere cinsiyetçi bakışın aşılamadığını ve bunun özellikle de erkek öğrenciler için daha da güç olduğunu göstermektedir.

“Ev işleri ve çocuk bakımının kadının iş ortamındaki başarı oranını düşürdüğüne inanıyorum.” önermesine katılan - katılmayan öğrencilerin oranının (% 52,9 - 47.1) ve ayrıca bunların cinsiyetler arasındaki sayıca dağılımlarının pek az farklılık göstermesi ki -katılan kız öğrencilerin sayısının 260, erkek öğrencilerin sayısının 280 olduğu ve katılmayan kız öğrencilerin sayısının 280, erkek öğrencilerin sayısının da 200 olduğu görülmektedir- kadına genellikle; ev-aile-çocuk üçgeniyle sınırlanan mevcut toplumsal bakışın Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi öğrencileri arasında da değişmediğini ortaya koymaktadır.

Son olarak, yukarıdaki genel değerlendirmelerin biraz uzağında olan “Kadınların iş hayatında ayrımcılığa uğradığını düşünüyorum.” önermesine katılımcıların %70,8’i katılıyorum ve % 29,2’si ise katılmıyorum cevabını vermiştir. Bu sonuç ile az da olsa toplumun genelindeki toplumsal cinsiyet eşitsizliği algısının bazı konularda üniversite öğrencileri bağlamında farklılaşmasının önemli bir o kadar da anlamlı olduğunu göstermektedir. Ancak, burada da diğer önermelerdeki değerlendirmelere paralel olarak katılmıyorum cevabını verenlerin %23’ü kadın, %35,8’i ise erkeklerden oluşmakta diğer bir ifade ile kadın ve erkekler arasında 1,5 – 2 kat oranında bir fark oluşmaktadır.

Tablo 6. Cinsel Yönelim Konusundaki Önermeler

Önermeler	Katılıyorum		Katılmıyorum		Cevapsızlar		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Eşcinsellik bir sapkınlıktır.	608	59,1	401	39	20	1,9	1029	100
Eşcinsellik tedavi edilmesi gereken bir hastalıktır.	719	69,9	295	28,7	15	1,5	1029	100
Medya eşcinselliği yaygınlaştırmaktadır.	594	57,7	422	41	13	1,3	1029	100
Hiçbir zaman eşcinsel bir arkadaşım olamaz.	595	57,8	419	40,7	15	1,5	1029	100
Kadın gibi davranan bir erkek gördüğümde bundan nefret ederim.	681	66,2	336	32,7	12	1,2	1029	100

Cinsel yönelim konusundaki önermelere bakıldığında genel olarak öğrenciler arasından seçilen katılımcıların bütün önermelerde %55'in üzerinde eşcinsellikle ilgili olumsuz tutum sergiledikleri görülmektedir. Günümüzde özellikle gelişmiş ülkelerde cinsel yönelim konusunda gelişme kaydedildiği ve eşcinsellerin toplum içinde özgürce yaşama ve sosyal hayata katılma konusunda ilerleme kaydedildiği görülmektedir. Ancak Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde eşcinseller hala kabul edilmeyen ve ötekileştirilen bir kitleye işaret etmektedir. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi öğrencilerinden oluşan katılımcıların genel olarak İç Anadolu, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu gibi ülkenin daha muhafazakar ve gelenekselci bölgelerinden gelmeleri eşcinselliğe karşı olan bu olumsuz tutumun bir sebebi olarak gösterilebilir.

“Eşcinsellik bir sapkınlıktır” önermesine kadınların %54,3'ü, erkeklerin ise %66,8 “katılıyorum” yanıtını vermiştir. Benzer şekilde “Kadın gibi davranan bir erkek gördüğümde bundan nefret ederim” önermesine kadınların %61,2'si, erkeklerin ise %73,4'ü “katılıyorum” yanıtını vermiştir. Bilimsel çalışmalar eşcinselliğe yönelik tutumların cinsiyet farklılığına göre değişim gösterebildiğini ortaya koymaktadır (Güney, vd. 2004: 4). Türkiye’de yapılan araştırmalarda da cinsiyet farklılığı açısından, kadınların erkeklere oranla, genel olarak eşcinsellere yönelik daha olumlu tutumlar sergiledikleri bulunmuştur (Şah, 2012: 27). Bu bağlamda bu çalışmada kadınların eşcinselliğe karşı tutumu erkeklere göre daha olumlu olsa da genel olarak eşcinselliğe karşı olumsuz tutumun bir hayli yüksek olması, üniversite gençliğinin, bireylerin cinsel tercihlerini özgürce yaşaması konusunda muhafazakar tutumlarını koruduklarını göstermektedir.

SONUÇ

Çalışmamızda Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algıları; temel cinsiyet rolleri, erkeğin erk (güç, otorite sahibi, karar verici) olarak görülmesi, kadına yönelik şiddet, kadın bedeni, özgürlüğü ve cinselliği, ekonomik yaşam ve çalışma yaşamı ve cinsel yönelimler ile ilgili önermeler altı başlıkta ortaya konulmuştur.

Çalışmamız, kadına yönelik şiddet konusunda Türkiye’de ve Dünya’da yapılan çalışmalar ile paralellikler arz etmektedir. Öğrencilerin geneli kadına yönelik şiddet konusunda olumsuz önermelere katılmadıklarını belirtmelerine rağmen, çalışmada az da olsa yaklaşık %20’si, kız öğrenciler de dahil olmak üzere kadına yönelik şiddete karşı çıkmadıkları hatta

onayladıkları tespit edilmiştir. Yine öğrencilerin büyük bir çoğunluğu namuslarına yönelik bir hakaretle karşılaştıklarında karşıdaki kişiye şiddet uygulayacaklarını belirtmişlerdir. Bu davranış modeli de maalesef geleneksel toplumlarda veyahut hukuk ve adalet sistemine güvenilmeyen toplumlarda var olmaktadır. Öğrencilerden hakaret veya tokadın şiddet sayılmayacağını söyleyenlerin ya da kadın şiddeti hak eder önermesine katılanların oranı katılmayanlara oranla az da olsa var olması sosyolojik olarak çalışmanın daha da derin boyutlarda ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Geleneksel rol kalıplarının öğrenciler arasında hala devam ettiği tespit edilmiştir. Ev içi ve ev dışı alanlar kadın ve erkelerin iş tanımları arasında yer almaktadır. Aile içi otorite babada ve erkekte toplanmaktadır. Kadının akşamları dışarı çıkarken erkekte izin alması gibi ataerkil davranış kalıpları hala varlığını sürdürmektedir.

Kadın bedeni, özgürlüğü ve cinselliği ile ilgili önermelerde öğrenciler arasından seçilen katılımcı grubunun önermelere katılıp katılmama oranı bazılarında yarı yarıya bazılarında da birbirine yakın oranlarda olduğu görülmektedir. Bu durum üniversite öğrencileri arasında ataerkil geleneksel görüşün ve toplumsal cinsiyet kalıplarının önemli oranda var olduğunu göstermektedir. Bunun yanında ataerkil düşünce yapısından ve toplumsal cinsiyet kalıplarından bir ölçüde de olsa sıyrılmış bir öğrenci kitlesinin de var olduğunu söylemek gerekir. Özellikle kadın öğrencilerin ataerkil yapıya ve kalıplaşmış düşünce sistemine erkeklere göre daha karşıt bir tutum sergiledikleri görülmektedir.

Ekonomik yaşamda, toplumsal cinsiyet kalıplarının kısmen kırıldığı görülmekte ise de; gerçekte “Ekonomik Yaşam ve Çalışma Yaşamı” ile ilgili olarak kadınların aleyhine süregelen toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin mevcudiyetine gösterge durumu söz konusu olmaktadır. Bununla birlikte; özellikle kız öğrencilerin içinde var oldukları toplumun mevcut cinsiyetçi bakış açılarını sorgulama ve bunları aşma düşünce ve istekleri, gelecek yaşamlarında, bu düşünce ve isteklerin uygulama ve ilgili mücadeleyi gerçekleştirmede erkeklerden çok daha aktif rol oynayacakları ümidini de vermektedir. Eşcinselliğe hastalık olarak bakılması farklı cinsel rol kalıplarına tahammülsüzlüğün bir göstergesi olarak ele alınabilir. Sonuç olarak; kız öğrencilerin, Toplumsal cinsiyet eşitliği algısı anlamında erkeklere göre daha önde olduğunu göstermekle birlikte, toplumun geleceği bakımından, bir üniversite gençliği için mevcut bu eşitsizliğin giderilmesi mücadelesinin sürdürülmesinde yeterli değildir. Ancak bu konudaki iyileşmelerin sürece yayılması ve özellikle toplum bütünündeki erkeklerin farkındalık algısının, eşitsizliğin kökenine ve eğitimin en başına indirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

KAYNAKLAR

- Akın, A., Özvarış, Ş.B. (2006), Halk Sağlığı Temel Bilgiler. Güler Ç, Akın L (Edt). Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Ataklı, A., Yertutan, C. (2004), Ekinci S. Bir grup üniversite öğrencisinin “çağdaş kadın” üzerine görüşleri. Aile ve Toplum Kültür ve Araştırma Dergisi Sayı: 2(7):43-56.
- Backhans, M., Lundberg, M., Mansdotter, A. (2007), Does increased gender equality lead to convergence of health outcomes? A study of Swedish municipalities. Social Science and Medicine Volume: 64 (9):1892–1903.
- Berktaş, F. (2012), Tarihin Cinsiyeti, Metis Yayınları, İstanbul.
- Bhasin, K. (2003), Toplumsal Cinsiyet “Bize Yüklenen Roller”. Kadınlarla Dayanışma Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Caner, E. (2004), Kutsal Fahışeden Bakire Meryem’e Toprak ve Kadın, Su Yayınları, İstanbul.

- Demirbilek, S. (2007), Cinsiyet Ayrımcılığının Sosyolojik Açından İncelenmesi, Politik Ekonomik Yorumlar Sayı: 44(511):12-27.
- Demirel, A. , Bilgin, Z.K., Kocaman, M. (1999), Çalışmaya Hazır İşgücü Olarak Kentli Kadın ve Değişimi, Ankara, KSSGM.
- Ereş, F. (2006), Türkiye’de Kadının Statüsü ve Yansımaları, Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı:19:40-52.
- Ergöl ,Ş, Koç G, Eroğlu K ve ark. (2012), Türkiye’de Kadın Araştırma Görevlilerin Ev ve İş Yaşamında Karşılaştığı Güçlükler. Yüksek Öğretim ve Bilim Dergisi Sayı ;2(1):43-49.
- Eyüboğlu, A., Semsal, Ö., Tanrıöver, H. (1998), “Kentli Kadınların Çalışma Kosulları ve Çalışma Yaşamını Terk Nedenleri”, 20.yüzyılın Sonunda Kadınlar ve Gelecek Konferansı, 19-21, TODAİE, Ankara ,ss. 207-216.
- Fichter, J. (2004), Sosyoloji Nedir, Anı Yayınları, Ankara.
- Güney, N., Karıcı, E., Oruç, Çorbacı A. (2004), Üniversite Öğrencilerinin Eşcinsellik Konusundaki Görüşlerinin İncelenmesi, V. Ulusal Cinsellik ve Cinsel Tedaviler Kongresi, [http:// www.hatam.hacettepe.edu.tr/74/3_131-137.rtf](http://www.hatam.hacettepe.edu.tr/74/3_131-137.rtf).
- Güzel, E. N. (2011), Hemşirelik Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyete İlişkin Düşünceleri. 1. Ulusal Kültürlerarası Hemşirelik Ve Ebelik Kongre Kitabı. İzmir, ss: 220-222.
- Kandiyoti, D. (1997a), “Kadınlar ve Hane Üretimi: Türkiye’de Kırsal Dönüşümün Etkileri”, içinde *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Kandiyoti, D. (1997b) “Cinsiyet Roller ve Toplumsal Değişim: Türkiyeli Kadınlara İlişkin Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme” içinde *Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar*, Metis Yayınları, İstanbul.
- Kaya, S. (2008), Kadın İşgücünün Genel Profili ve Çalışma Yaşamında Karşılaştığı Sorunlar: www.izto.org.tr.
- Keith, B., Jacqueline, S. (2002), Parent and adolescent gender role attitudes in 1990’s Great Britain. *Sex Roles* Volume:46(7/8): 239-244.
- Macionis, J. (2012), Sosyoloji, Nobel Yayınları, Ankara.
- Özvarış, Ş. B. (2007), Türkiye’de Kadın ve Sağlık. *Sted Dergisi* Sayı:16(3): 7-8.
- Schaefer, R. (2013), Sosyoloji, Palme Yayıncılık, Ankara.
- Scott, J. W. (2007), Toplumsal Cinsiyet, Faydalı Bir Tarihsel Analiz Kategorisi (Çev. Aykut Tunç Kılıç), Agora Kitaplığı, İstanbul.
- Şah, U. (2012), Eşcinselliğe, Biseksüelliğe ve Transseksüelliğe İlişkin Tanımlamaların Homofobi ve LGBT Bireylere Tanışıklık Düzeyi İle İlişkisi, *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, Sayı: 32-2: 23-49.
- Şahin, A., Abay A. (2008), Cinsiyet Farklılıkları ve Psikiyatri. *Hemşirelik Forumu* Sayı: 11:1-6.
- Toksöz, G. (2014), “ Türkiye’de Kadınların İşgücü Piyasasındaki Yerlerine Makroekonomik ve Sosyokültürel Çerçveden Bir Bakış”, ANKÜSEM Ders Notları, s.1-17, (Özet; Kalkınmada Kadın Emeği Varlık Yayınları, Ankara, 2012).
- Vefikuluçay, D., Zeyneloğlu, S., Eroğlu, K., ve ark. (2007), Kafkas Üniversitesi Son Sınıf Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Bakış Açıları. *H.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* Sayı: 31(1): 26–38.

www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi 20.06.2014).
tuikapp.tuik.gov.tr/kadinasiddetdagitim/kadin.zul

Yeşilorman, M. (2002), Toplumsal Eşitlikte K r Nokta: Kadın eşitsizliğine Genel Bir Bakış,
Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 11(2): 269-280.